

Dvojkříž a jeho história

Prvé zmienky o používaní dvojkříža v dejinách Slovenského národa nachádzame už v čase rozkvetu Veľkej Moravy, ktorú môžeme (ale nemusíme) nazvať aj Veľkým Slovenskom.

Slovenské knieža Pribina stavia kostol v Nitre pod svojou vlajkou so slovenským znakom. V pozadí sa vytyčuje do okolia honosný hrad. Jeden z jeho bojovníkov drží v ruke štít na ktorom je dvojkříž. V 9. storočí boli sme prvé etnikum, teda naši predkovia, ktorí používali na štítoch svoj znak, svoj reprezentačný symbol. Zbytok civilizovaného sveta pristúpil k tomu až v 13. storočí. (V poslednej štvrtine 9. storočia na území dnešného Slovenska žilo okolo 120 000 obyvateľov s trvalým pobytom, na celom území Veľkého Slovenska - Veľkej Moravy , žilo okolo 320 000 ľudí.)

Po zániku Veľkej Moravy a teda aj veľkého Slovenska, zanikla aj Slovenská štátnosť, ale nezanikol Slovenský štátny symbol a to dvojkříž, lebo on bol aj v štátnom znaku Veľkého Uhorska, ba čo viac, aj v rukách prvého Uhorského, i Slovenského kráľa sv. Štefana, šíriteľa kresťanskej viery, ohňom a mečom.

Slovenský národ po tisíc ročnom útlaku stáva sa roku 1918 štátotvorným národom v Československej republike (ČSR), ktorá vo svojom štátnom znaku má aj Slovenský dvojkříž.

Po vzniku Československej Socialistickej Republiky (1960 - 1989) sa zo štátneho znaku vytratil dvojkříž, ako aj trojvršie a nahradili ho štyri plamene partizánskej vatry s Kráľovou hoľou, či Stalinovým štítom (dnes Gerlachom).

Narezaný chvost revúceho leva ostal nedotknutý, podobne ako hymna Československej republiky.

Aj po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie a zavedení spoločnej Európskej meny, štátny znak s dvojkřížom nezanikol, ale dostal sa aj na lícnu (či rubnú) stranu slovenských euro mincí, hlásajúc tým svetú, že Slovenská demokratická republika, je nositeľkou Cyrilo-metodských, kresťanských tradícií, ktoré sú vstavené do dvojkříža nad trojvrším .

Symbolika slovenského dvojkríža

Strieborný dvojkríž symbolizuje tradíciu Cyrila a Metoda, ktorí ho priniesli na územie Veľkej Moravy počas svojej misie. Je starší kresťanský symbol pre vzkriesenie Ježiša, ktorý sa používal od 9. storočia v Byzantskej ríši, ako symbol náboženský a politický (patriarchálny kríž) sa rozšíril v 10. a 11. storočí. Avšak podľa mnohých spisovateľov píšucich knihy o staroslovanoch je symbol dvojkríža starší a symbolizuje strom života. Tento názor napríklad presadzuje aj Miroslav Švický, autor knihy *Návrat Slovenov v duchu a slove*. Svoje tvrdenia podkladá archeologickými nálezmi z obdobia Veľkej Moravy a porovnaniami znakov miest a dedín s vyobrazeniami stromov života.

Trojvršie v povedomí obyvateľstva znázorňuje tri pohoria – Matra, Tatra a Fatra, má však starší heraldický pôvod. Pôvodným erbom uhorského kráľa Bela III. (1172 – 1196) bol strieborný dvojkríž na červenom poli, bez iných znakov. Neskôr býva dvojkríž na erboch vztýčený na pažiti alebo hline (1291), alebo má v spodnej časti tri či štyri korene. V erboch neskorších kráľov a kráľovien sa už objavuje v podobe trojitej skaly, napríklad na pečati Ladislava V. (1305). Od 14. storočia sa už ustáľuje dnešná podoba trojvršia, pôvodne zlatého alebo strieborného, neskôr zeleného, až od roku 1848 modrého.

Červený štít bol farbou mnohých heraldických znakov koncom 12. a začiatkom 13. storočia. Nie je to teda krvavá obloha symbolizujúca utrpenie Slovákov počas maďarizácie, ako udávajú niektorí autori.

Dvojramenný kríž sa na územie vtedajšieho Nitrianska dostal v časoch Veľkej Moravy počas misie bratov Cyrila a Metoda z Byzantskej ríše, kde sa používal ako úradný znak cisára. Odtiaľ sa kríž šíril ako kresťanský symbol. Niekedy sa argumentuje, že do erbu sa dostať nemohol, pretože v čase Veľkej Moravy neexistovala heraldika, čo však neznamená, že neexistovali znaky a symboly. Dvojkríž ostal v povedomí aj po zániku Veľkej Moravy a išlo o znak vrchnosti a moci. Naďalej ostal používaný maďarským rodom Arpádovcov, ktorí vládli na území kniežatstva, ako symbol zvrchovanosti, ale aj ako symbol severného územia krajiny, s ktorým bol historický spätý. Dvojkríž je tiež súčasťou vlajky Nitrianska, ktorá je zobrazená na minci nitrianskeho kniežata Gejzu z obdobia okolo roku 970. Na minci sa nachádza ruka držiaca vlajku s nejasne zreteľným dvojkrížom. Keďže Gejza bol nitrianskym udeleným kniežatom, je možné, že ide o pôvodnú vlajku Nitrianska.

Jedna z hypotéz ako sa dvojkríž dostal do heraldiky Uhorska je, že ho prebral Štefan I. zo symboliky Nitrianskeho kniežatstva, pričom aj prvé náznaky dvojkríža na uhorských minciach sú z čias Štefana I. Do heraldiky Uhorska sa dvojramenný kríž definitívne dostal až v období okolo roku 1190, kedy uhorský kráľ Belo III. (1172 – 1196) zaviedol erb zobrazujúci strieborný dvojramenný kríž na červenom štíte, bez ďalších heraldických figúr. Erb nechal raziť aj na uhorské mince. Kráľ si kríž do svojho kráľovstva priviezol z Byzantskej ríše, kde dlho pobýval a dokonca sa tam aj oženil s dcérou cisára. Veľmi podobný erb sa opäť používal za vlády Bela IV. (1235 – 1270). Už od vpádu Mongolov do Uhorska v rokoch 1241 – 1242 boli mnohým mestám na území dnešného Slovenska udeľované erby s motívom dvojkríža. Koncom 13. storočia a na začiatku 14. storočia, v období vlády Štefana V. (1270 – 1272), Ladislava IV. Kumánskeho (1272 – 1290) a Ondreja III. (1290 – 1301), posledného z dynastie Arpádovcov, sa tiež používal erb s motívom dvojkríža.

Po vymretí Arpádovcov sa v uhorskom erbe pod dvojkrížom prvýkrát objavuje trojvršie. Dvojramenný kríž je v tomto erbe vztýčený na prostrednom oblúku trojvršia, ktoré sa niekedy interpretuje aj ako koruna. Erb zaviedol Václav III., syn českého kráľa Václava II., ktorý pri korunovácii za uhorského kráľa prijal meno Ladislav V. (1301 –

1305). Následník odstupujúceho Ladislava V., Oto Bavorský (1305 – 1307), používal podobný erb, ale s výrazne skrátenou dolnou časťou drieku kríža. Ďalší panovník Karol I. Róbert (1301/1307/1308 – 1342) spočiatku nepoužíval erb s dvojramenným krížom. Možno aj preto, že Horné Uhorsko, tradične reprezentované dvojramenným krížom, neovládal v čase nástupu na trón, keď sa rozhodovalo o štátnom erbe. Dvojramenný kríž sa však nachádzal na veľkých pečatiach, keďže v tom čase bol neobmedzeným pánom prevažnej časti územia dnešného západného a stredného Slovenska oligarcha Matúš Čák Trenčiansky. Erb s dvojitým krížom na trojvrší sa opäť objavil až na pečatiach Ľudovíta I. Veľkého (1342 – 1382), následníka Karola I. Róberta, a neskôr aj na pečatiach Žigmunda Luxemburského (1387 – 1437). V Uhorsku sa v tomto období používal byzantský dvojkriž jednak ako erb naddunajských území Uhorska (pôvodne Nitrianskeho kniežatstva), a jednak – ako najstarší známy uhorský erb – ako symbol kráľovstva (teda nie osoby kráľa).

Neskôr pribudla na prostredný najvyšší vrch zlatá koruna, v ktorej je vztýčený kríž. V 17. storočí vznikla legenda interpretujúca zelené trojvršie ako tri uhorské pohoria Tatra, Matra a Fatra. Aj z tohto dôvodu sa tento znak chápal ako symbol Horného Uhorska (hornatej krajiny), čiže územia dnešného Slovenska, severného Maďarska a Zakarpatskej Ukrajiny. Tento symbol však nikdy nebol oficiálne prijatý za znak Horného Uhorska, a to aj preto, že Uhorské kráľovstvo sa administratívne na Horné či Dolné Uhorsko nikdy nedelilo.

Slovenský znak vznikol počas revolúcie v roku 1848, kedy si slovenskí revolucionári na čele s Ľudovítom Štúrom vybrali znak z heraldicky ľavej časti znaku Uhorska, čiže červený štít so zeleným trojvrším, z ktorého vystupuje strieborný dvojkriž. Slováci ako Slovania podporujúci myšlienku panslavizmu zmenili farbu trojvršia zo zelenej na modrú a farby znaku tak zodpovedali slovanským farbám (biela-červená-modrá). Došlo tiež k odstráneniu zlatej koruny. Takto upravený znak vyhlásil Ľudovít Štúr znakom Slovákov a v tom istom roku bol vyrytý do pečate Slovenskej národnej rady, založenej v septembri 1848 vo Viedni. V roku 1863 tento znak prevzala aj vzniknutá Matica slovenská.

Po vzniku Česko-Slovenska v roku 1918 sa slovenský znak stal súčasťou všetkých troch česko-slovenských znakov. Zvláštne postavenie mal na malom znaku republiky Česko-slovenskej, kde bol umiestnený ako srdcový štítok (na niektorých zobrazeniach oproti štandardnému umiestneniu ľahko excentricky vysunutý) na figúre českého leva. V heraldike taký štítok zvyčajne nesie erb nejakého rodu a kladie sa na znak krajiny/krajín, ktorým dotýčný rod vládne, resp. štítok nesie znak pôvodného rodového územia. Takto prečítaný malý znak Česko-Slovenska by teda vyjadroval vládu nejakej slovenskej dynastie nad Českými krajinami, resp. nadradenosť slovenskej časti štátu nad českou. Oficiálne bola táto heraldická zvláštnosť interpretovaná tak, že je tým zdôraznená úcta a vážnosť Čechov ku Slovensku v novovzniknutom štáte.

Po vyhlásení samostatného Slovenského štátu bol 23. júna 1939 prijatý nový štátny znak. Ten tiež zobrazoval biely dvojkriž vztýčený na strednom vyvýšenom vršku modrého trojvršia na červenom štíte. Od predchádzajúcej verzie však bol značne odlišný. Štít znaku bol zahrotený, ramená kríža boli rozšírené a výrazne odlišné bolo aj klenutie trojvršia.

Po oslobodení a obnovení Česko-Slovenska v roku 1945 sa slovenský znak opäť stal súčasťou česko-slovenského štátneho znaku, ktorým bol až do roku 1960 malý znak republiky Česko-slovenskej.

S príchodom novej socialistickej ústavy v roku 1960 bol zavedený jediný štátny znak Československej socialistickej republiky. Slovensko bolo v znaku symbolizované

červeným zlato orámovaným štítom španielskeho typu, z ktorého vystupoval modrý vrch Kriváň, na ktorom horela vatra symbolizujúca Slovenské národné povstanie. Tento emblém bol dielom slovenského akademického maliara Antona Holého.

Formálne však Slovensko získalo svoj znak až 1. marca 1990, kedy Slovenská národná rada rozhodla zákonom č. 50/1990 Zb. o zmene názvu štátu, keď vypustila adjektívum socialistická, a prvýkrát od čias vojnového Slovenského štátu formulovala podobu slovenského znaku. Štátnym znakom sa opäť stal dvojité strieborný kríž vztýčený na strednom vyvýšenom vršku modrého trojvršia na červenom ranogotickom štíte. Od 20. apríla 1990 bol nový slovenský znak súčasťou štátneho znaku Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky, ktorý bol vertikálne aj horizontálne rozdelený na štyri časti. V hornej ľavej a dolnej pravej časti sa nachádzal tradičný český lev, symbolizujúci Česko v rámci federácie. V hornej pravej a dolnej ľavej časti sa (po 30 rokoch) nachádzal tradičný slovenský znak. Od 3. septembra 1992 je slovenský znak súčasťou slovenskej vlajky.

Po rozdelení Česko-Slovenska a vyhlásení samostatnej Slovenskej republiky bol štátny znak a ďalšie štátne symboly opäť stanovené zákonom NR SR č. 63/1993 Z. z. o štátnych symboloch Slovenskej republiky a ich používaní.

História obce Vyšné Nemecké

Prvá písomná zmienka o obci je doložená z roku 1372 ako Felnemethy, neskôr ako Felsew Nenthy (1427), Felsewnemethy (1459), Nemezcza (1773), Vyšné Nemecké (1920), po maďarsky Felsönémeti. Obec bola vlastníctvom tamojších zemanov. Zaoberali sa poľnohospodárstvom a vinohradníctvom. V rokoch 1939 - 1944 bola obec pripojená k Maďarsku.